

13. Hafta

İşletmelerin kuruluş ve faaliyetleri sırasında temel olarak kabul edilen ilkeler

Serbest piyasa sisteminde işletmeler faaliyetlerinde belirli bir takım kurallar uygulayarak başarılı olabilirler.

$$\text{Kar} = \text{Pazardaki Fiyat} - \text{Maliyet}$$

İşletmeler verimli çalışarak maliyetlerini düşürdüğü oranda kar payları yükselir.

İşletme etkinliğini ortaya koyan başarı ölçütleri;

İşletmeler, belirli bir takım görev ve amaçları gerçekleştirmek üzere kurulur ve kaynak kullanımında;

- Karlılık,
- Verimlilik,
- Ekonomiklik,
- Sosyal sorumluluk,
- Kalite

veya benzeri işletme amaçlarının gerçekleşme derecesi işletmenin önceden belirlenen **performans kriterlerine** ne ölçüde uygun davrandığını göstermesi açısından önemli olmaktadır.

İşletmelerin başarısızlığına (kapanmasına) sebep olan etkenler;

- Yönetim,
- Yatırım,
- Üretim,
- Pazarlama,
- Finans,
- Çevre faktörleri,
- Toplum çevresi,
- Hukuki çevre,
- Ekonomik çevre ve
- Tabii çevreden kaynaklanan olumsuzluklardır.

İşletmelerin varlığını devam ettirebilmeleri için;

- ✓ Ürünleri müşterinin istediği zamanda,
- ✓ Düşük maliyette,
- ✓ Yüksek kalitede üretmesi,
- ✓ Toplumun tercihine uygun ürün seçimini yapması,
- ✓ Dünyaya açık serbest rekabeti esas alması,
- ✓ Ürün maliyetini asgari düzeye çekecek,
- ✓ İşletmecilikte temel ilkelere uymalarına bağlıdır.

İşletmelerin kapanma nedenleri:

1. İşletmecilik temel ilkelerine uyulmaması,
2. Belirli amaç için kurulan işletmelerin istenilen amaç gerçekleştiğinde kapanması,
3. Mevsimlik olarak faaliyet gösteren işletmelerin mevsim sonunda kapanması,
4. İşletmenin işlediği hammadde kaynaklarının tükenmesi sonucu kapanması,
5. Teknolojik yenilikler sonucu bazı iş ve meslek işletmelerinin kapanması,
6. Finansal yapının bozulması sonucu işletmenin fesih-iflas-tasfiyeye maruz kalması,
7. İşletme yönetiminin başarısız olması,
8. Pazar alanlarının daralması,
9. Kanuni sebeplerle devlet tarafından kapatılması.

İşletmelerin kuruluş ve faaliyetleri sırasında temel olarak kabul edilen temel ilkeler;

1. Karlılık,
2. Verimlilik,
3. Ekonomiklik,
4. Sosyal Sorumluluk,
5. Kalite.

1. Karlılık (rantabilite),

Kar, belirli bir dönemde elde edilen gelirin, o dönem içindeki giderden fazla olması,

Kazanç, satılan bir ürün, yapılan bir iş veya harcanan bir emek karşılığında elde edilen para/getiri/temettü,

Karlılık, belirli bir dönemde faaliyetlerden elde edilen toplam net karın, o dönemde oluşan toplam üretim maliyetine oranı,

$$\text{Karlılık} = \frac{\text{Kar}}{\text{Sermaye}} = \frac{(\text{Üretim Miktarı} \times \text{Fiyat}) - \text{Üretim Maliyeti}}{\text{Sermaye}}$$

2. Verimlilik,

Verimlilik, işletmenin başarı derecesini ve karlılık durumunu gösterir. Girdi ve çıktı arasındaki oran, verimlilik olarak tanımlandığından, işletmenin başarısı verimlilik artışına bağlıdır denilebilir.

Verimlilik oranları ve verimliliğin ölçülmesi işletmelerin genel işleyişlerini ve başarı derecesini ortaya koyan önemli göstergelerdir. Bu nedenle, verimlilik oranları ve verimliliğin ölçülmesi işletme yöneticileri için etkin bir denetim aracı olarak kullanılabilir.

$$\text{Verimlilik} = \frac{\text{Fizikî Çıktı}}{\text{Fizikî Girdi}} = \frac{\text{Oluşturulan Toplan Fayda}}{\text{Sisteme Giren Değerler Toplamı}} = \frac{700 \text{ Kg. Pamuk İpliği}}{1.000 \text{ Kg. Pamuk}} = \% 70$$

2. Verimlilik,

Verimlilik, ürünü en az maliyetle üretmek,

Etkinlik, işletmenin sahip olduğu kaynakları optimum kullanmak,

$$\text{İşgücü Verimliliği} = \frac{\text{Üretim miktarı}}{\text{İşgücü miktarı}} \quad (\text{birim / adam - saat veya birim / işçi sayısı})$$

$$\text{Makina Verimliliği} = \frac{\text{Üretim miktarı}}{\text{Makina - saat miktarı}} \quad (\text{birim / makina - saat})$$

İşletmelerde verimliliği artırmanın usulleri:

1. Makineleşmeyi artırarak yeni teknolojiler kullanmak,
2. Fire ve hurdaları azaltmak ve taşımacılığı kolaylaştırmak,
3. İş etüdü yaparak ergonomik şartlar ve iş yeri düzeni sağlamak,
4. Periyodik bakımlar yaparak makine durma ve arızalarını azaltmak,
5. Çalışanları motive etmek ve onların eğitim imkanlarını arttırmak,
6. Kurum içi ve dışı iletişimi geliştirmek.

İşletmeler, karlarını arttırabilmek için verimli çalışmak durumundadırlar.

3. Ekonomiklik (iktisadilik),

Ekonomiklik, üretimden elde edilen gelirler ile üretim sırasında yapılan maliyet giderleri arasındaki oran olarak tanımlanabilir.

Verimlilik fiziki miktarların birbirine oranı iken **ekonomiklik**, değerlerin birbirine oranıdır.

$$\text{Ekonomiklik (E)*} = \frac{\text{Satış Geliri (Satış Fiyatı} \times \text{Satış Miktarı)}}{\text{Maliyetler (Satın Alma Fiyatı} \times \text{Girdi Miktarı)}}$$

*Oranın 1'den büyük olması gerekmektedir.

0 < Ekonomiklik < 1	olduğunda	İşletme zarar etmektedir
1 < Ekonomiklik < ...	olduğunda	İşletme kar etmektedir
Ekonomiklik = 1	olduğunda	İşletme ne kar eder ne zarar eder

4. Sosyal Sorumluluk

İşletmenin ekonomik faaliyetlerinin, onunla ilgili olan;

- Çalışanlar,
- Müşteriler,
- Hissedarlar,
- Tedarikçiler,
- Tabii çevre,
- Toplum,
- Devlet

gibi tüm tarafların menfaatlerine zarar verilmeden yönetilmesidir.

4. Sosyal Sorumluluk

İşletmeler sosyal sorumluluklarını yerine getirmek için;

- Toplumun ihtiyaçlarını tespit eder, üretir ve tüketime arz ederek bölgenin ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi gelişimine katkı sağlar,
- Tasarrufların verimli alanlara yatırılmasını sağlayarak ekonomik kalkınmaya katkıda bulunur,
- Toplum ekonomisinde üretim, bölüşüm ve tüketime katkı sağlar,
- Devlete karşı mali yükümlülüklerini yerine getirerek vergi ve sosyal adaletin gerçekleşmesine, demokrasinin gelişmesine katkı sağlar,
- Toplumun ortak kullandığı somut ve soyut değerleri gözeterek daha etkin ve uzun ömürlü olmasına katkıda bulunur,
- İşletmeler sürdürülebilir bir kalkınma anlayışı içerisinde ekolojik dengeye duyarlı, çevreye saygılı, sosyal ve kültürel faaliyetlere katkılarıyla toplumun gelişimini ve refahını sağlar.

5. Kalite

Tüketicilerin eğitim ve bilinç düzeylerinin gelişmesi, işletmelerin ürünlerinin müşteriye belirlenmiş spesifikasyonlara veya standartlara uyulmasını zorunlu kılmaktadır.

Kalite, bir mal veya hizmetin var olan/olabilecek ihtiyaçları karşılama yeteneğine dayanan özelliklerinin toplamı şeklinde tanımlanmaktadır.

Kalite anlayışının işletmelerde benimsenmesi ancak toplam kalite yönetim sisteminin yerleşmesiyle mümkündür.